

Politicorvm Libri Decem

Contzen, Adam

Colonia, [1621]

Cap. XVII. Arma quibus hostem lædimus eminus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95437](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95437)

CAPVT XVII.

Arma quibus hostem ledimus eminus.

PILVM Romanis iaculum, fuit cubi-
torum quatuor & semis, siue septem pedum,
paulo minus vt Lipsius docet. Ferrum par ligno, sed
dimidia parte infixa, vel affixa ligno, ferrum aliquan-
do quadratum aliquando trigonum, crassitudine digi-
tali, Vegeti⁹ ait Scutatos pedites, & loricos equi-
tes saepe transuerberare. Vis ei tanta etiam à Tibullo
tribuitur, vt lento perfergerit obula pilo. ferrum latum ei
tribuit Virgilius. Lato crispans hastilia ferro.

Florus ingentia pila, gladiis comparat; circa mu-
cronem hamata erant, ne extrahi possent, in scutis i-
taq; harebant, eaq; grauant, quod impedimentū
vt maius esset, Marius effecit, vt inlesterentur. Inter-
dum duo scuta perforabant, & connectebant.

Pila alia erant ab hastis velutum, has graeci *πύλακες*,
illa *όστρον* appellant. Velites etiam *πύλακες* dixe-
runt. Polybius ita describit. Telum pili lignum habet lon-
gitudine plerumque bicubitali, crassitudine digitali. Spiculum
vnius spithame, palmi inquam maioris, ed⁹ vsq; attenuatum &
acutum, vt mox primum post iactum necessitas stectatur, sitq;
inhabile ad remittendum: alioqui commune fieret telum.

Septena iacula quaternum pedum data sunt sin-
gulis; Ligni longitudo trium pedum, ferrum palmi
magni, siue dodrantalis paulo minus pede. facile ita-
que fuit septenas hastulas ferre manu.

Partim pilo, partim hasta velitari similis est Sibū-
na, siue Sybina, Graecis Illyrisque vsitata, in venatib.
potissimum vti sunt. Pilorum licet vis interdum ex-
aggeretur, tamen constat ordinarie infirmam fuisse.
Nam plerumq; ex equo & inferiore loco irrita cadebant.

Litius l. 7. Præter virtutem locus quoque adiunxit,
vt pila omnia, hastæq; non tanquam ex equo missa,
vana (quod plerumq; fit) caderent, sed omnia librata
ponderibus figerentur. At nostra tela quocunque ex
loco efficacia sunt.

S. 2. Equitum hastas veteres, & nouas nobis Poly-
bius describit. Hasta etiam dupliciter inutiles is erant. quod
& graciles faciebant ac tremulas, eoq; nec collinare recte pore-
rant & scopum tangere, & primum cuspidem in aliquo de-
figerent, concussa ipso motu equorum pleraq; frangebatur. Ad-
do quod sine in a cuspidem facta, solam plagam iectumq; primore
parte dabant: eaq; defacta reliquum inutile, & inefficax is
erat. At vero scuti habebant ex bouillo corio, vmbilicata pla-
centis simillimum, quas in sacrificiis solent apponere, quibus nec
in pugna commodè erat vti, quia firmitatem non habebant; &
ab igne corio soluto aut vitato, inutilia & olim & nunc fiant
prorsus. Idcirco improba eorum vsio cum esset, statim assumpsit
re Graecanicam paraturam armorū, in qua hastarum quidem
prima cuspidis plagam directam & validam esse cōtingit, quo-
nam stabile & immobile hastile est; itemq; ex transumptione,
ima cuspidis vsus firmum ac violētum. Eadem ratio in scutis.
Nam & in aggressionē & oppositionē stabilia & firmiter cetera
manent, quod cum vidissent, imitati sunt statim.

Optime Lipsius; cū Brutus & Tarquinius per par-
mas vulnerati conciderent, non hastas fortes, sed par-
mas infirmas fuisse docet. Non igitur magni fuit ve-
terum armatura, quā ipsi principes cā tuti nō essent.

S. 3. Hastam longam habuisse equites constat, qui-
bus conciderent, vt nostri lancearii. Nostri nunc eas
firmant ad latera, vt toto pondere & impetu idē per-
ferant, tum quia ferrū etiam à posteriore parte cuspi-
datum habebant, quem *οὐρομένη* vocabant, putat
Lipsius eo caruisse, quod si fuit, multo infirmior ictus
inferebatur. Sed credo clauū, vncum aut simile quid
fuisse, quo ad corpus sedentis firmaretur hasta, *οὐρο-
μένη* autem liberum fuisse. Nam obniti genibus pote-
rant, vt Syluius ait.

Sustentata genu per campum pondera cori;
Sarmatici prona aduersos vrgebat in hostes.

Alia iacula quæ tria aut quatuor in pharetra gerebāt,
infirma erant, & iacienti potius, quam cominus pu-
gnanti idonea.

Cylindrorum etiam vsus & saxorum à Marcellino
ostenditur. Nonnulli, inquit, scalas vehendo, ascensuq; ex o-
mnī latere parantes, sub oneribus ipsis obruebantur, contrusis
per pronum saxis, & columnarum fragmentis ac cylindris.

S. 4. Tribulos Romani contra spargere soliti, He-
rod. l. 4. Romani quotiens pedem conferebant, facile scil. ad-
uersarios superabant: postea vero quam ab equitatu & came-
lorum multitudine premebantur, fugā simulat à tribulos, alia-
que machinamenta ferrea acuminata proiciebant. que sub a-
renā latentia, neq; cuiquam conspicia, perniciem equitibus, &
camelorum infessoribus adferebat. quippe illis calcatus equi, po-
tissimum vero camelis (quoniam huic generi mollissima sunt
vngula) sub idē claudicabant, excussus tergo infessoribus.

CAPVT XVIII.

Arma viua,

S. 1. Equis bellatoribus vtuntur, alijsq; animalibus,
tanquam instrumentis animatis; itaq; & arma
dici possunt: equidem siue bipalis, siue bubus terram
euertat agricola, tam boues, quam ferrum in istumē-
ta sunt.

S. 2. Antiquissima priscom arma fuisse equi curu-
les, curtus ferrati, falcati. Quadrigæ etenim falcate o-
lim summo timori erant. In factis litteris frequenter
memorantur. Exod. 14. Pharaō iungit sexcentos cur-
tus electos. Deut. 11. 4. & 20. 1. Josue 11. 4. & 17. 16. fer-
rei curtus. Jud. 1. 19. & 4. 13. nongentos habet Sisara. Et
1. Reg. 13. 5. Philistim habent triginta millia curuum,
& sex millia equitū. 3. Reg. 9. 9. muniuntur ciuitates
curuum. Item 2. Par. 8. 6. & 9. 25. In illis robur & fidu-
cia. Judith. 9. 6. 11. 31. 1. & 36. 9. & 37. 24. & 66. 15. quasi
turbo quadriga eius. Antiochus & Mithridates cur-
ribus etiam vti sunt. Tandem euahuerunt, & nunc
prorsus inutiles sunt ad pugnam: Vegetius cautam
reddidit l. 3. c. 24. Quæ vi primo magnum inulere terrorem,
ita postmodum fuisse derisui. Nam difficile currus falcatus pla-
num semper inuenit campum, & leui impedimento retinetur:
vnoq; afflicto aut vulnerato equo decipitur. Sed maxime hac
Romanorum militum arte perierunt. Vbi ad pugnam ventum
est, repente toto campo Romani tribulos abiecerunt; in quos
currentes quadrigæ cum incidissent, deletæ sunt. Tribulus a-
quiles. tem est quatuorpalis confixum propugnaculum, quod quomo-
do abieceris, tribus radiis stat, & erecto quarto infestum est.

Erant & alij curtus, seu currodrepani, qui duobus
aut singulari equo trahebantur. quales exhibet nobis
Vegetij interpres doctus, & diligens Godeschalcius
Steenvechius.

Effedarios nobis Cæsar ad miraculum prope au-
daces, expeditosque describit. l. 4. Genus hoc est ex effedus
pugna: Primò per omnes partes perequiant, & tela conici-
unt; atq; ipso terrore equorum, & strepitur rotarum ordines ple-
rumq; perturbant. & cum se inter equitum curuas insinuant,
& ex effedus desiliunt. & pedes proliantur. Aurigæ interim
paululum e prælio excedunt, atq; ita se collocāt, vt si illi à mul-
titudine hostium premantur, expeditum ad suos regressum ha-
beant. Ita mobilitate equitum, stabilitatem peditum in præ-
lio præstant, ac tandem vsu quotidiano & exercitatione effi-
ciunt, vt in declin ac præcipiti loco equos sustinere, & breui
moderari ac flectere, & per temonem percurrere, & in ingo in-
sistere, & inde se in curru celsissime recipere consueuerint.

Curus falcatos describit nobis Curtius l. 4. Ipse an-
te se falcatos curus habebat, quos signo dato vniuersos in ho-
stem effudit. ruebant laxatis habenis aurigæ, quo plures nodum
satis prouiso impetu prouiderent. Alios ergo hasta multum vi-
tra temonē emittentes, alios ab vtroq; latere demissa falcem lace-
rauerunt.

οὐρομένη

Tribuli.

Equi curu-
les, & cur-
tus.

Olim in
curribus
robur.

Nunc inu-
tiles.

Effedarii.

Falcati

curtus.